

7.9.

PERJANTAISARJA 1

Musiikkitalo klo 19.00

Hannu Lintu, kapellimestari

Yuja Wang, piano

Pjotr Tšaikovski: Pianokonsertto nro 1 b-molli op.23 33 min

I Allegro non troppo e molto maestoso – Allegro con spirito

II Andantino semplice – Prestissimo – Tempo 1

III Allegro con fuoco

Veli-Matti Puumala: Rope, kantaesitys (Ylen tilaus) 10 min

VÄLIAIKA 20 min

*Igor Stravinsky: Petruška, 4-näytöksinen burleski baletti
(versio 1947)*

34 min

*Ensimmäinen kohta: Markkinat laskiaisaikaan – Väkijoukko –
Silmänsäntäjän koju – Ruskaja (Venäläinen tanssi)*

Toinen kohta: Petruškan huoneessa

*Kolmas kohta: Maurin huoneessa – Ballerinan tanssi –
Ballerinan ja maurin valssi*

*Neljäs kohta: Markkinailta – Imettäjiä tanssi –
Talonpojan ja karhun tanssi –
Mustalaistyttöjen tanssi – Ajurien tanssi – Naamiaiset –
Maurin ja Petrushkan tappelu – Petrushkan kuolema –
Poliisi ja jonglööri – Petrushkan haamu.*

Väliaika noin klo 19.55. Varsinainen konsertti päättyy noin klo 21.00.

Suora lähetys Yle Radio 1:ssä ja internetissä yle.fi/rso.

PJOTR TŠAIKOVSKI (1840–1893): PIANOKONSERTTO NRO 1

Jos ateljeekritiikin historia joskus kirjoitetaan, on jouluaatolla 1874 siinä erityispaikka. Pjotr Tšaikovski soitti silloin eräässä Moskovan konservatorion huoneessa juuri valmistuneen ensimmäisen pianokonserttonsa läheiselle ystävälleen konservatorion johtajalle Nikolai Rubinsteinille. Esitystä seurasi kiusaantunut hiljaisuus, sitten Rubinstein alkoi tuottuneena selittää, että hänen mielestään kyseessä oli soittokelvoton tekele, jota edes laajamittainen korjailu ei voisi pelastaa. Mitään tällaista Tšaikovski ei ollut odottanut, ja tyrmistyksestä toivuttuaan hän vakuutti pysyvänsä nuottiensa takana.

Tšaikovski omisti konserton saksalaiselle Hans von Bülowille, joka soitti kantaesityksen hyvällä menestyksellä Bostonissa lokakuussa 1875. Muutamaa vuotta myöhemmin myös Rubinstein tuli toisiin ajatuksiin ja esitti teosta useaan otteeseen sekä pianistina että kapellimestarina. Nykyisin teos kuuluu koko romanttisen konserttikirjallisuuden suosituimpiin, ja sitä on jopa pidetty suurimpana venäläisenä konserttona.

Anekdootti Rubinsteinin tyrmäävästä reaktiosta sälyttää hänen niskoilleen suuremman synnintaakan kuin hän todellisuudessa ansaitsee, sillä aikanaan Tšaikovski teki kuin tekikin korjauksia teokseen, itse asiassa useampaankin kertaan. Jo ensimmäinen julkaistu versio (1879) sisältää niitä, ja korjaukset jatkuivat toisessa, lopullisessa versiossa (1889). Varsinkin Rubinsteinin moitti-

ma pianotekstuuri koki merkittäviä parannuksia, jollaisia myös Bülow oli ehdottanut, ja esimerkiksi kuuluisa avaus sai lopullisen muotonsa vasta vuoden 1889 versiossa.

Tuo avaus, yksi klassisen musiikin tunnetuimmista, on ainutlaatuisen tehokas ja vangitseva. Kuulija kiskaitaan välittömästi sisään teokseen, kun koko koskettimiston alalle levittäytyvät muhkeat akordipylväät säestävät orkesterin vuolaan laulavaa melodiaa – vaikutukseltaan jotain aivan muuta kuin alkuversiossa pianon hillitymmät arpeggio-vastaukset. Laajaksi paisuva johdantovaihe on kiinnostava sikälikin, että se on pääsävellajin b-mollin sijasta Des-duurissa eikä sen uljas teema palaa kertaakaan koko teoksessa. Tätä kokonaisuuteen ja konserttotraditioon epäsovinnaisesti suhtautuvaa avautsa seuraa laaja ja suurielinen sonaattimuotoinen pääosa, jonka tematiikassa Tšaikovski on hyödyntänyt ukrainalais-ta kansanmusiikkia.

Hidas osa alkaa seesteisenä ja lyyrisen herkkänä, mutta osan keskelle Tšaikovski on yllättäen sijoittanut virtuoosisen ja rytmisesti eloisan scherzo-käänteen, jonka teemana hän on käyttänyt ranskalaista chansonettea. Samantapaiseen ratkaisuun päätyi sittemmin myös Rahmaninov toisessa ja kolmannessa pianokonsertossaan.

Finaali on vauhdikkaan tanssillista musiikkia, jonka tematiikassa on ensiosan tavoin hyödynnetty ukrainalais-ta kansanmusiikkia. Toisen teeman

Tšaikovski kasvattaa lopussa mahdolliseksi melodiakymeksi, jollaisena se muodostaa painokkuudessaan taval-

laan toisen kannattelevan tukipilarin ensiosan johdannon kanssa.

VELI-MATTI PUUMALA – AVARTUVIEN SOINTIMAAILMOJEN TUTKIJA

Veli-Matti Puumala (s. 1965) on säveltäjä, joka on omasta taiteilijanidentiteetistään tinkimättä avannut jatkuvasti uusia alueita ilmaisulleen. Hänen juurensa ovat modernismissa, mutta monissa teoksissa hänen tyylikeinonsa laajenevat ahtaasti rajatun modernismin ulkopuolelle. Hänen musiikkiaan leimaa uudistushenkiselle taiteelle ominainen uteliaisuus erilaisten ilmiöiden tutkimiseen ja soveltamiseen.

Puumalan teosluettelon varhaisimmat teokset ovat 1980-luvun jälkipuolelta. Näissä erilaisille kamarimusiikkikokoonpanoille kirjoitetuissa kappaleissa modernismin perintö tulee esiin sekä jälkisarjallisen kompleksisuutena että laveampana väri-ilmaisuna. Jousikvartetossa (1994) Puumala laajensi musiikillisen ajattelunsa mitataavaa ja avasi ilmaisuaan kiihkeästi liekehtivään ekspressiivisyyteen. 1990-luvun tuotantoa hallitsee erilaisille yhtye- ja orkesterikokoonpanoille kirjoitettujen Chains-teosten sarja (Chant Chains 1995, Chains of Camenae 1996, Soira 1996 ja Chainsprings 1995/97), jossa mukaan tulee paikoin pulssirytmeyä, modaalisia asteikkoja ja näiden mukana jopa kansanmusiikkiviittauksia. Vaikka ainekset ovat moninaisia,

niitä ei ole leikattu yhteen postmodernistisen kollaasin tapaan vaan sulautettu orgaaniseksi kokonaisuudeksi.

Kontrabassokonsertossa Taon (2000) Puumala onnistui vapauttamaan rakkaaksi mielletyn soittimen perinteisestä sointi-ilmeestään. Hän täydensi ilmaisua myös ritualistisilla aineksilla, kun solisti asettaa kadenssissa kontrabasson lattialle ja polvistuu sen ääreen soittimelliseen meditaatioonsa. Pianokonsertossa Seeds of Time (2004) hän uppoutui ajan ongelmaan antamalla nopealiikkeisen taituruuden taittua päätösjakson ajattomaksi mieltiskelyksi. Orkesteri on jaettu erilaisiksi pieniksi ryhmiksi, jotka soittavat aluksi omina yksiköinä ja sulautuvat teoksen edetessä kamariorkesteriksi. Vaikka vokaalimusiikilla on ollut suhteellisen syrjäinen asema Puumalan tuotannossa, hänen laajamuotoisin teoksensa ja yksi hänen pääteoksistaan on Minna Canthin klassikkonäytelmään perustuva psykologisesti latautunut ooppera Anna Liisa (2001–08).

Puumala kuuluu ikäpolvensa suomalaisista säveltäjistä arvostetuimpiin ja palkituimpiin. Radiofoninen teos Rajamailla (2001) on saanut kansainvälisen Prix Italia -palkinnon ja pianokon-

sertto Seeds of Time (2004) Teosto-palkinnon, ja vuonna 2011 hänelle myönnettiin Erik Bergman-palkinto. Paljon Puumalan arvostuksesta kertoo myös se, että hän on toiminut vuodes-

ta 2005 lähtien Sibelius-Akatemian sävellyksenprofessorina.

Kimmo Korhonen

ROPE

Köysi voi yhdistää ja erottaa. Köysi voi pelastaa pudotukselta, mutta sen puristuksen voi myös epätoivoinen ihminen viimeisenä tuntea ihollaan. Köysi on luja ja ankara, mutta myös luotettava. Nuorallakävelijän täytyy luottaa köyteensä, sillä hänen henkensä on kirjaimellisesti sen varassa. Köydellä täytyy myös pysyä matkalla kuilun toiselle puolelle. Kireät köydet myös värähtelevät, soivat, hankautuvat ja narisevat karhean kauniisti.

Tämän teoksen historia on pitkä. Ensimmäisen kerran ajattelin sitä 90-luvun lopussa, kun silloinen Ylen musiikkipääällikkö Antero Karttunen tilasi minulta uuden teoksen RSO:lle. Pitkään se kulki sellokonserttoprojektina, mutta kahden laajan konserttoteoksen jälkeen halusin säveltää jotakin

pelkälle orkesterille. Teoksen suunnittelutyö pääsi kunnolla käyntiin Anna Liisa -oopperan jälkeen. Varsinainen sävellystyö käynnistyi tiiviimmin alkuvuodesta 2010. Huipputasoinen RSO, uusi Musiikkitalo ja useat upeat yhteistyökokemukset Hannu Linnun kanssa saivat minut kirjoittamaan teoksen, jota en olisi tullut kirjoittaneeksi vielä viisi vuotta sitten. Monet asiat musiikissa ni on tässä teoksessa viritetty äärimilleen, riskejä kaihtamatta. Riskinotto saa vereni virtaamaan voimakkaammin. Olen jälleen uuden edessä, hyvässä paikassa.

Rope (2010–12) on omistettu Hannu Linnulle.

Veli-Matti Puumala

IGOR STRAVINSKY (1882–1971): PETRUŠKA

”Ennen kuin ryhdyin säveltämään Kevätuhria, josta oli tuleva pitkä ja vaikea tehtävä, halusin virkistäytyä kirjoittamalla orkesteriteoksen, jossa piano näyttelisi merkittävää roolia, eräänlaisen Konzertstück-teoksen. Sitä säveltäessäni mieleeni nousi kuva nukesta, joka oli äkkiä täynnä elämää ja saattoi orkesterin epätoivon valtaan diabolisilla arpeggioillaan.”

Igor Stravinskyn muisteluissa eletään loppukesää 1910. Hän oli noussut lähes yhdessä yössä kuuluisuuteen saman vuoden kesäkuussa Pariisissa ensiesitetyllä Tulilintu-baletilla. Venäläisen baletin johtaja Sergei Djagilev, ylivertainen lahjakkuuksien haistaja jos kuka, halusi toistaa Tulilinnun menestyksen ja oli tilannut suojatiltaan uuden ba-

letin. Suunniteltu Kevätuhri siirtyi kuitenkin myöhemmäksi, vuoteen 1913, kun Djagilev kiinnostui Stravinskyn konserttikappaleesta ja kehotti tätä laajentamaan sen kokonaiseksi baletiksi. Näin syntyi Petruška (1911), joka koki Tulilinnun veroisen menestyksen Pariisissa kesäkuussa 1911.

Vuonna 1947 Petruškasta ilmestyi Stravinskyn muokkaama versio hiukan alkuperäisversiota pienemmälle orkesterille, joskin varsin suuri on soittajisto siinäkin. Musiikillinen substanssi on pysynyt olennaisilta osiltaan samana, mutta yksityiskohdissa on monia muutoksia (esimerkiksi tahtilajiosoituksissa, esitys- ja metronomimerkinnöissä sekä yksittäisten soittimien osuuksissa). On arveltu, että kun alkuperäisversiossa Stravinsky ajatteli nimenomaan näyttämöesitystä, hänellä on uudessa versiossa ollut mielessään Petruška enemmän konserttiteoksena.

Petruška merkitsi Stravinskyn ural-la välittävää niveltä siirryttäessä Tulilinnun värikkästä sadunomaisuudesta Kevätuhriin (1913) primitivistiseen hurmioon. Sen usein nopeina leikkauksina tilanteesta toiseen kääntyilevä musiikki ulottuu energisestä elämänmyönteisyydestä kulmikkaaseen, naivistiseen huumoriin. Oman värinsä teokseen tuovat tehokkaasti hyödynnetty venäläiset kansansävelmät, joilla jo Tulilinnussa oli tärkeä rooli. Teos saa terävää modernistista särmää rajusta, iskutukseltaan vaihtelevasta rytmiikasta sekä bitonaalisuudesta, kahden sävellajin yhtäaikaaisesta käytöstä (lähtökohtana C-duuri- ja Fis-duuri-kolmisointujen päällekkäisyys). Alkuperäinen ajatus konserttikappa-

leesta tulee esiin siinä, että varsinkin baletin alkupuolella pianolla on paljon soolotilaa.

Petruška jakaantuu neljään yhtäjaksoisesti soitettavaan kuvaelmaan, jotka sijoittuvat 1830-luvun Pietariin. Kyseessä on venäläiseen ympäristöön siirretty muunnelma vanhan italialaisen commedia dell'arten maailmasta ja sen tyyppihahmoista; tähän samaan maailmaanhan Stravinsky uppoutui sittemmin myös baletissaan Pulcinella (1920). Petruška kertoo kolmesta teatterinjohtajan omistamasta sätkynukesta – Petruškasta, ballerinasta ja maurista – jotka heräävät äkkiä eloon.

Petruškan avauskohtauksessa ollaan talvisella, elämää ja vilskettä pursuavalla markkinatorilla, jossa kolme sätkynukkea esittää teatterinjohtajan yllyttämänä yhteisen tanssin. Toisessa kohtauksessa rumuudestaan ahdistunut Petruška on kammiossaan, kun ballerina ilmestyy hänen vieraakseen mutta pelästyy pian hänen outoa olemustaan. Kolmannessa kohtauksessa karkea ja typerä mauri tanssii omassa kammiossaan ballerinan kanssa ja viettelee tämän omakseen (musiikkina mm. lainauksia kahdesta Joseph Lannerin valssista). Neljännessä kuvaelmassa palataan markkinatorille, jossa mauri ajaa Petruškaa takaa ja lopulta surmaa tämän miekallaan. Loppukohtauksessa teatterinjohtaja kuitenkin näkee Petruškan haamun pilkkaavan kaikkia, joita hän itse on johtajana huijannut.

Kimmo Korhonen

HANNU LINTU

Hannu Lintu aloittaa Radion sinfonia-orkesterin kahdeksantena ylikapellimestarina syksyllä 2013 ja toimii sitä ennen kauden 2012–2013 orkesterin päävierailijana. Lintu jatkaa näin jo vuosia jatkunutta menestyksestä yhteistyötään RSO:n kanssa.

Hannu Lintu on opiskellut pianon ja sellonsoittoa ensin Turun konservatoriossa ja myöhemmin Sibelius-Akatemiassa, jossa hän aloitti vuonna 1992 opinnot myös kapellimestariluokalla opettajinaan Jorma Panula, Eri Klas ja Ilja Musin. Lintu on täydentänyt opintojaan mm. Sienan kesäakatemiassa Myung Whun Chungin johdolla. Hän voitti Pohjoismaiset kapellimestarikilpailut 1994 ja valmistui Sibelius-Akatemiasta keväällä 1996.

Hannu Lintu toimii Tampere Filharmonian ylikapellimestarina ja taiteellisena johtajana kevääseen 2013 asti. Lisäksi hän on Irlannin Kansallisorkesterin päävierailija Aikaisemmin Lintu on toiminut Turun kaupunginorkesterin ylikapellimestarina ja sen jälkeen Helsingborgin sinfoniaorkesterin taiteellisena johtajana. Lintu työskentelee säännöllisesti myös Avanti! kamariorkesterin kanssa ja toimi vuonna 2005 Avantin Suvisoitto -festivaalin taiteellisena johtajana. Lintu on levyttänyt Ondine, Alba, Naxos, Ricordi, Claves, Hyperion ja Danacord -levymerkeille. Lähiaikojen suuria projekteja ovat kaikkien Mozartin pianokonserttojen tallennus Angela Hewittin kanssa sekä Enescun sinfonioiden kokonaislevytys. Tulevaisuudessa Lintu ja RSO tu-

levat levyttämään laajasti monipuolista ohjelmistoa.

Lintu on johtanut merkittävimpien suomalaisten orkestereiden lisäksi mm. radio-orkestereita Berliinissä, Pariisissa, Frankfurtissa, Stuttgartissa, Amsterdamissa ja Madridissa; useita orkestereita Pohjois- ja Etelä-Amerikassa (mm. Toronton, Houstonin, Baltimoren, Cincinnati, Pittsburghin ja St Louisin sinfoniaorkesterit sekä Los Angelesin filharmonikot Hollywood Bowlissa), Aasiassa (Tokio ja Kuala Lumpur) ja Australiassa (mm. Sydneyn ja Melbournen sinfonikot). Kaudella 2012–2013 Lintu vierailee mm. Sydneyn sinfonikkojen, Lontoon filharmonikkojen, Minnesotan orkesterin, NDR:n sinfoniaorkesterin ja monien BBC:n orkestereiden kapellimestarina.

YUJA WANG

Pekingissä 1987 syntynyt pianisti Yuja Wang on tunnettu spontaanisuutta ja rohkeaa mielikuvitusta yhdistävästä soitostaan. Hänen tekniset kykynsä ja toisaalta syvälinen tulkintansa hakevat vertaistaan.

Wang opiskeli Pekingin konservatoriossa Ling Yuanin ja Zhou Guangren johdolla. Vuonna 1999 hän jatkoi opintojaan Kanadassa ja Yhdysvalloissa ja valmistui 2008 Philadelphian Curtis-instituutista.

15-vuotiaana Wang voitti Aspenin musiikkijuhlien konserttokilpailun. Vuonna 2006 hänelle myönnettiin Gilmore Young Artist Award ja 2010 Avery Fisher Career Grant.

Yuja Wang esiintyy säännöllisesti maailman huippuorkesterien, kuten mm. Bostonin, Chicagon ja San Franciscon sinfoniaorkesterien, Los Angelesin, Lontoon ja New Yorkin filharmonikkojen sekä Amsterdamin Concertgebouw-orkesterin ja Zürichin Tonhalle -orkesterin solistina. Hän on soittanut mm. Lorin Maazelin, Kurt Masurin, Michael Tilson Thomasin, Valeri Gergijevin sekä Claudio Abbadon johdolla. Soolokonsertteja Yuja Wang on pitänyt ympäri Aasiaa, Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. Hän on esiintynyt mm. Aspenin ja Verbierin musiikkifestivaaleilla.

Konserttikaudella 2012–2013 Yuja Wang kiertää Yhdysvaltoja Israelin filharmonikkojen ja Zubin Mehtan kanssa sekä Aasiaa San Franciscon sinfonia-

orkesterin ja Michael Tilson Thomasin kanssa. Lisäksi hän esittää Brahmsin kamarimusiikkia Berliinin filharmonikkojen soittajien kanssa Pariisissa ja Berliinissä sekä pitää oman soolokonsertin Berliinin Philharmonie-konserttitalossa.

Yuja Wang levyttää yksinoikeudella Deutsche Grammophon -levymerkille. Hänen esikoislevynsä Sonatas & Etudes toi Wangille Classic FM Gramophone Awards 2009 Young Artist of the Year -palkinnon. Wang on sittemmin levyttänyt mm. Rahmaninovin teoksia Claudio Abbadon ja Mahler -kamariorkesterin kanssa sekä Bachin, Chopinin ja Saint-Saënsin musiikkia. Levytykset ovat tuoneet hänelle mm. Echo-palkinnon sekä Grammy-ehdokkuuden.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin tuleva ylikapellimestari Hannu Lintu aloittaa kautensa syksyllä 2013. Kaudella 2012–2013 hän toimii RSO:n päävierailijana. RSO:n kunniakapellimestarit ovat Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam ja Jukka-Pekka Saraste.

RSO:n ohjelmistossa on tärkeällä sijalla uusin suomalainen musiikki ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantanauhoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2012–2013 orkesteri kantaesittää kuusi kotimaista Yleisradion tilaamaa teosta.

RSO on levyttänyt mm. Eötvösin, Nielsenin, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia sekä Launiksen Aslak Hetta-oopperan ensilevytyksen. Orkesterin levytykset ovat saaneet merkittäviä tunnustuksia, kuten BBC Music Magazine

– ja Académie Charles Cros’n palkinnot. Lindbergin ja Sibeliuksen viulukonsertot sisältävä levy Lisa Batiashvilin kanssa (Sony BMG) sai MIDEM Classical Awards -palkinnon 2008. Samana vuonna New York Times valitsi toisen Lindberg-levytyksen vuoden levyksi.

RSO tekee säännöllisesti konsertti-kiertueita ympäri maailmaa. Kaudella 2012–2013 orkesteri tekee Hannu Linnun kanssa Itä-Suomen sekä Etelä-Euroopan kiertueen.

RSO:n kotikanava on Yle Radio 1, joka lähettää orkesterin kaikki konsertit yleensä suorina lähetyksinä niin Suomesta kuin ulkomailtakin. RSO:n verkkosivuilla (yle.fi/rso) konsertteja kuunnella sekä katsella korkealaatuisen livekuvan kautta.